PAKOLAISNEUVONTA

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle
22.9.2021

Asia: VNS 4/2021vp Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

Pakolaisneuvonta ry:n lausunto

Pakolaisneuvonta kiittää pyynnöstä lausua selonteosta.

Lyhyessä lausunnossa esitetään huomioita ennen kaikkea Pakolaisneuvonnan erityisalan ja käytännön työn näkökulmasta.

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Selonteossa on hienosti todettu sisäisen turvallisuuden pohjautuvan ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian ja vapauden, vakauden, hyvinvoinnin, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen kaikessa toiminnassa. Sisäisen turvallisuuden rakentuminen ymmärretään laajasti koko yhteiskunnan toimintaan eikä vain turvallisuusviranomaisiin keskittyvänä asiana. Vaikka myös turvallisuusviranomaisten toiminnan ja toimintaedellytysten turvaaminen on tärkeää, sisäinen turvallisuus perustuu ensisijaisesti ongelmien ja häiriöiden ehkäisyyn ennalta.

Pakolaisneuvonnan työstä nousevat huomiot

Pakolaisneuvonta jakaa näkemyksen, että ihmisten syrjäytyminen - tai syrjäyttäminen eli työntäminen yhteiskunnan marginaaliin joko esimerkiksi syrjinnän kokemusten kautta tai estämällä oleskeluluvan saaminen - on keskeisimpiä sisäiseen turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä. Järjestön työssä näemme jatkuvasti, miten olemassa olevat lait ja viranomaispäätökset johtavat erityisesti turvapaikanhakijoina tai pakolaisina Suomeen tulleiden ulkomaalaisten syrjäytymiseen ja tätä kautta osaltaan vaarantavat sisäisen turvallisuuden rakentumista.

On tärkeää, että selonteossa korostetaan myös Maahanmuuttoviraston toiminnan osalta perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamista sekä Maahanmuuttoviraston päätöksenteon laatuun, määräajoissa pysymiseen ja henkilöstön järjestelmälliseen kouluttamiseen panostamista. Yksi opetus, joka vuodesta 2015 ja sen jälkeisestä poikkeuksellisesta tilanteesta on saatavissa, on, ettei ongelmien ennaltaehkäisemiseksi menettelyn laadusta ja turvapaikanhakijoiden oikeusturvasta pidä tinkiä. Kansain-

välistä suojelua hakevien kohdalla parasta syrjäytymisen ja sitä kautta myös turvallisuusriskien ennaltaehkäisyä on oikeudenmukainen prosessi ilman turhia viiveitä.

Selonteossa ei mennä eikä ole tarpeenkaan mennä yksityiskohtiin liittyen esimerkiksi ihmiskaupan vastaiseen toimintaan tai paperittomuuden ennaltaehkäisyyn, koska näistä on tänä vuonna julkaistu erilliset toimintaohjelmat (Ihmiskaupan vastainen sekä Laittoman maahantulon ja maassa oleskelun vastainen toimintaohjelma). Erityisesti paperittomuuden osalta nykyisessä lainsäädännössämme ja lain soveltamiskäytännössä on elementtejä, jotka kuitenkin suoraan aiheuttavat paperittomuutta. Selkein esimerkki ovat ennen syksyn 2015 poikkeuksellista turvapaikanhakijamäärää voimaan tulleet lakimuutokset vastaanottopalveluiden lakkauttamisesta ja tilapäisen oleskeluluvan perusteiden muutoksesta, jotka ovat suoraan johtaneet paperittomuuden lisääntymiseen. Lisäksi tällä hetkellä lain soveltaminen johtaa siihen, että monille turvapaikanhakijoina maahan tulleille ei "maahantulosäännösten kiertämisen" takia myönnetä oleskelulupia työn, opiskelun tai perhesiteen perusteella, vaikka luvan myöntämisen edellytykset täyttyisivät.

Huolta laittomasta maahantulosta voisi helpottaa mahdollistamalla turvallisia väyliä Suomeen. Kansainvälisen suojelun tarpeessa olevien osalta olennaista olisi perheenyhdistämisen mahdollistaminen ja nykyisten esteiden poistaminen, pakolaiskiintiön lisääminen sekä lain mahdollistama humanitaarisen viisumin käyttö. Myös opiskelu- ja työlupien myöntämisen helpottaminen on tarpeen.

Pia Lindfors
toiminnanjohtaja
Pakolaisneuvonta ry